

İl Olma Potansiyeli Taşıyan Süper İlçelerin Finansal Gelişmişlik Düzeylerinin İncelenmesi: Ege Bölgesi Örneği

İsmail Öztanır*

¹*İşletme / Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye*

**ioztanir@adu.edu.tr*

Özet – Bir yerleşim yerinin finansal olarak gelişmişlik durumu, pek çok faktöre bağlıdır. Bu faktörler arasında, o bölgenin ekonomik aktivitelerinin çeşitliliği, finansal altyapının sağlamlığı, teşvik edici bir yatırım ve girişimcilik ortamının varlığı, eğitim seviyesi ve insan kaynaklarının niteliği, teknolojik altyapının düzeyi, iş dünyası için iş dostu bir ortamın yerel yönetim tarafından sağlanabilmesi gibi faktörler sayılabilmektedir. Ekonomik aktivitelerin çeşitliliği, özellikle tarım ve sanayi sektörlerinin gelişmişliği, farklı sektörlerde iş yapan firmalarının olması ve konumu, geçiş güzergahlarında bulunması gibi unsurlar ilçenin finansal gelişmişlik ve refah seviyesini de doğrudan etkilediği gözlenmektedir. Bu çalışmada Ege Bölgesi’ndeki il olma potansiyeli taşıyan ve süper ilçe olarak da adlandırılan ilçelerden örneklerle bu ilçelerin finansal gelişmişlik seviyesine etki eden faktörler detaylı olarak açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler – Finansal Gelişim Değişkenleri, Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik, Tarım Ekonomisi, Finansal Ekosistem, Ekonomik Farklılaşma

I. GİRİŞ

Ülkemizde farklı gelişmişlik düzeyinde bulunan bölgeler, iller ve ilçeler bulunmaktadır. Bölgeler, iller ve hatta ilçeler arasındaki bu gelişmişlik farkına etki eden çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bölgeler arası kıyaslama yapıldığında, Marmara Bölgesi’nin başta İstanbul olmak üzere hem nüfus hem de ekonomik faaliyetler açısından açık ara Türkiye ekonomisinin lokomotif olduğu gözlenmektedir. İller düzeyine inildiğinde ise, üç büyük şehir dışında farklı bölgelerde yer alan Bursa, Kocaeli, Tekirdağ, Adana, Antalya, Kayseri, Denizli, Mersin gibi illerin de büyükşehir statüsünde ve finansal gelişmişlik açısından da ön sıralarda olduğu gözlenmektedir. Bölgeler arasında Ege Bölgesi’nin de İzmir dışında Manisa, Aydın, Denizli, Muğla gibi illeriyle Marmara Bölgesi’nin ardından Türkiye ekonomisine en çok katkı sağlayan bölgeler arasında yer aldığı görülmektedir.

Bu çalışmada, Ege Bölgesi’nde yer alan ve il olmaya aday olan ilçelerin finansal ve sosyoekonomik gelişmişlik düzeyleri incelenmiştir. Ege Bölgesi’nde il olmaya aday olan ilçeler arasında; merkez ilçeler dikkate alınmadığında,

İzmir’den Torbalı ve Alağa ilçeleri, Aydın ilinden Nazilli ve Söke ilçeleri, Manisa ilinden Alaşehir, Akhisar, Salihli, Turgutlu ilçeleri, Muğla ilinden Fethiye ve Bodrum ilçeleri öne çıkmaktadır. Sayılan ilçeler dışında da sosyoekonomik göstergeler açısından il olma potansiyeli taşıyan ilçeler sayılabilecektir. Ege Bölgesi’nde yer alan diğer iller olan Denizli, Afyon, Uşak ve Kütahya illerinin ilçelerinin ise nüfus yoğunluğu ve sosyoekonomik gelişmişlik açısından il merkezlerinin görece gerisinde kaldığı görülmektedir.

Yukarıda il olma potansiyeli taşıdığı belirtilen ilçelerin nüfuslarının 100.000 ve üzeri olduğu, tarım, turizm, sanayi gibi farklı sektörlerde öne çıkan ekonomik aktivitelerinin canlı olduğu, buna bağlı olarak da buldukları konumda ve çevresinden geniş istihdam imkanları yarattıkları gözlenmektedir.

II. LİTERATÜR

Literatürde, ülkemizdeki illerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasını belli yıllar için inceleyen kısıtlı sayıda çalışma bulunduğu

görülmektedir. İlçelerle ilgili araştırmaların sayısı da bu duruma bağlı olarak çok daha az sayıdadır.

İlçelerle ilgili son yapılan araştırmalardan birisi, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından geçtiğimiz yıl hazırlanan “SEGE-2022- İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” adlı kapsamlı bir araştırma raporudur. Araştırma kapsamında sosyo-ekonomik gelişmişliği ölçen değişkenler demografi, istihdam ve sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, finans, rekabetçilik, yenilikçilik ve yaşam kalitesi olmak üzere 8 boyutta gruplandırılmıştır. Araştırmanın yöntemi olarak ise temel bileşenler analizinin kullanıldığı gözlenmektedir. Yapılan analiz neticesinde endeks değeri 1,632 ve üzerinde olan 67 ilçe birinci gelişmişlik kademesinde yer alan ilçeler olmuştur. En gelişmiş ilçeleri kapsayan birinci gelişmişlik kademesinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden Gaziantep-Şehitkamil ilçesi, Karadeniz Bölgesi’nden Trabzon-Ortahisar ve Samsun-Atakum ilçeleri ile Doğu Anadolu Bölgesi’nden Erzurum-Yakutiye ilçesinin yanı sıra Marmara, İç Anadolu, Ege ve Akdeniz Bölgelerinden ilçeler yer almaktadır. Ülkemiz nüfusunun yaklaşık yüzde otuzuna sahip olan ve yaşam kalitesinin yüksek olduğu, çoğunlukla bulunduğu ilin merkezi olma niteliğine sahip bu ilçeler üretim ve turizm merkezleri olarak öne çıkmakta olup çalışmada kullanılan değişkenlerin önemli bir kısmında en yüksek değerlere sahiptir [1].

2020 yılında yapılan bir diğer araştırmada, Türkiye’deki illerin ve bölgelerin gelişmişliği araştırılmış ve birbirleriyle kıyaslayarak incelenmiştir. İllerin gelişmişlik düzeylerini etkileyen sosyo-ekonomik göstergeler Kalkınma Bakanlığı’ndan elde edilmiştir. Temel bileşenlerden yararlanılarak faktör analizi yapılmış ve on temel faktör bulunmuştur. Bu faktörlere dayanılarak iller için gelişmişlik endeksleri oluşturulmuştur ve illeri (1) seviyeden düşük (6) seviyeye altı gelişmişlik düzeyi tanımlanmıştır. Analiz sonuçlarına göre literatürde de belirtilen İstanbul ilinin üstünlüğünün bu araştırma sonuçlarına göre de son yıllarda daha çok arttığını göstermektedir. Yine araştırmanın bulgularına göre, 2. kademe gelişmişlik grubunu oluşturan ve “Yüksek” seviyede gelişmiş iller sırasıyla: Ankara, İzmir, Antalya, Muğla, Bursa ve Denizli’dir. Orta grupta olup yükseğe yakın performans gösteren iller arasında Tekirdağ, Edirne,

Eskişehir, Kocaeli ve Kırklareli’nin de dahil olduğu 23 il bulunmaktadır. 5. kademe “düşüğe yakın” ve 6. kademe “düşük” gelişmişlik seviyelerinde 12’şer il bulunmaktadır. Diğer SEGE çalışmalarında da aynı iller düşük performanslar göstererek son sıralarda yer almışlardır. 6. kademeyi Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri illeri oluşturmuştur ve bu illerin hepsi Kalkınma Bakanlığı (2013) SEGE_2011 çalışmasında da en düşük kategoride yer almışlardır [2].

2013 yılında üniversite kurulması uygun olduğu değerlendirildiği yapılan 100 bin üzeri nüfusa sahip 14 büyük ilçeyle ilgili yapılan bir araştırmada çok kriterli karar verme yöntemlerinden Analitik Hiyerarşi Proses Yöntemi kullanılmıştır. Üniversite kurulması için önemli görülen kriterler arasında; sosyoekonomik gelişmişlik, fert başına genel bütçeden aldığı gelir, şehirleşme oranı, akademik birim sayısı, en yakın üniversiteye uzaklığı, lisans yerleştirme oranı ve lise öğrenci sayısı kriterleri bulunmaktadır. Bu kriterlere göre AHP yöntemi ile yapılan değerlendirme sonucunda üniversite kurmaya en uygun aday ilçenin yaklaşık % 16’lık bir önem derecesiyle Bandırma olduğu bulunmuştur [3].

2013 yılında yapılan bir diğer araştırmada, 5 ana gruba ayrılmış 76 adet değişken ile Türkiye için iller arasında illerin finansal gelişim seviyelerinin ölçülebilmesi için bir finansal gelişim endeksi oluşturulmuştur. Finansal gelişim seviyesi açısından bölgeler arasında büyük farklılıklar olduğu ve İstanbul, Ankara, İzmir ve Kocaeli illerinin en yüksek endeks değerlerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Endeks sonuçları incelendiğinde genel gerekse alt endekslerde İstanbul ilinin iller arası sıralamada ilk sırada geldiği gözlenmektedir. Bir finans kenti olan İstanbul’un sıralamada önde gelmesi beklenen bir sonuçtur. Ancak İstanbul ile diğer iller arasında olan endeks değer farkının yüksekliği dikkat çekicidir. Öyleki, genel endekste İstanbul’un 79,03 skorunu takip eden Ankara’nın endeks değeri 50,18 olabilmektedir. Öte yandan bölgesel açıdan gözlendiğinde Marmara Bölgesinin diğer bölgelere kıyasla, finansal gelişim düzeyinin oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir [4].

2011 yılında yapılan yüksek lisans tez araştırmasında, 1990-2010 yılları arasında Türkiye’deki illerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyleri incelenmiştir. Çalışmada yapılan faktör analizi sonucunda sosyoekonomik gelişmişliği olumlu yönde en fazla etkileyen faktörlerin istihdam

faktörleri, mali yapı faktörleri, imalat sanayi faktörleri ve eğitim faktörleri olduğu görülmüştür. Bu faktörlerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini %78,5 ile %97,6 arasında değişen oranlarda olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda görülen en dikkat çekici husus Güneydoğu Anadolu Projesi çabalarının uzun vadede olumlu sonuçlarının görülmeye başlandığıdır. Örneğin GAP Bölgesi'nde Gaziantep'te 1300 hektar büyüklüğünde üç adet, Şanlıurfa'da 286 hektar büyüklüğünde bir adet, Kilis'te 90 hektar büyüklüğünde bir adet olmak üzere altı adet Organize Sanayi Bölgesi'nin altyapısı tamamlanarak faaliyete geçmiş bulunmaktadır ve GAP ana planının temel senaryosu, bölgenin Türkiye'de tarıma dayalı bir ihracat merkezine dönüştürülmesidir. Çalışma sonuçlarında da bu üç ilin sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında üst sıralara çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda kırsal kalkınmaya ve tarımda modernleşmeye daha fazla önem verilmesi gerektiği de söylenebilir [5].

III. BULGULAR

Bu kısımda örneklem olarak seçilen ilçelerin finansal gelişmişlik seviyelerinin incelenmesi için bu ilçelerin sosyoekonomik ve finansal verileri ortaya konulacaktır.

A. Nazilli İlçesi

Aydın İlinin en büyük ilçelerinden olan Nazilli, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarından itibaren hem tarımsal üretim de hem de sanayi üretiminde önemli bir konuma sahip olmuştur. Yaklaşık 163 bin kişilik nüfusuyla Aydın ilinin en büyük ilçesidir. 1937 yılında Nazilli Sümerbank Basma Fabrikasının açılması ile faaliyette bulunduğu sürece fabrika, Nazilli'nin sosyo-ekonomik ve kültürel dönüşümünde önemli rol üstlenmiştir. Nazilli, uzun yıllar ilçe olmasına rağmen ekonomik gelişmişlik açısından pek çok ili geride bırakmıştır. Nazilli; bereketli toprakları, tarımsal üretime uygun iklim koşulları, su ve enerji kaynaklarına yakınlığı, ticaret yolları güzergâhında olması, sahip olduğu ulaşım avantajları ve en önemlisi ise vasıflı insan gücü ile çok daha iyi sosyo-ekonomik gelişmişliği yakalayabilecek potansiyele sahiptir [6]. Nazilli'nin en büyük avantajlarından birisi de faal bir endüstrisinin olmasıdır. En büyük 500 sanayi kuruluşu listesinde 6, ikinci 500'de 11, ihracatçı 1000 firma listesinde ise 8 Nazilli firması

bulunmaktadır. 2019 yılı Aydın ili sanayi durum Raporu'na göre Aydın ilinde çalışan sayısı göz önüne alındığında en büyük 5 firmanın 2 si Nazilli'de faaliyet göstermektedir [7]. Finansal gelişmişlik kriterleri ve Nazilli ilçesinin çevre ilçelerle birlikte oluşturduğu sosyo-ekonomik ekosistem göz önüne alındığında, Nazilli'yi potansiyel ve güçlü bir il adayı olarak değerlendirmenin mümkün olduğu gözlenmektedir.

B. Söke İlçesi

Söke, Türkiye'nin en önemli pamuk üretim alanlarından birine sahip olarak 450 bin dekar ekilebilir arazisi mevcuttur. Söke ilçesinin gelirinin yaklaşık %70'i tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi mallarının üretimine dayanmaktadır. Pamuğun yanında ortalama 130 bin dekarlık alanda zeytin ve buğday tarımı da yapılmaktadır. Tarımsal üretimin yanında Söke ilçesi endüstriyel tesisleriyle de dikkat çekmektedir. İlçede çimento, seramik, hayvancılık, tekstil, un işleme vb. sanayi tesisleri bulunmaktadır ve bu tesisler yoğun istihdam imkanları sağladığı için ilçe dışarıdan göç almaktadır. Söke ilçesi Aydın ilinin nüfus olarak olmasa da yüzölçümü olarak en büyük ilçesi olarak göze çarpmaktadır. İlçenin bulunduğu coğrafya ve lojistik açıdan avantajlı konumu, il merkezine uzaklığı, nüfusu, ekonomisinin canlılığı vb faktörler dikkate alındığında il olma potansiyeli taşıdığı söylenebilir [8].

C. Akhisar İlçesi

Manisa iline bağlı Akhisar ilçesi, yaklaşık 180 bin kişilik nüfusu ve önemli ticaret yollarının kesişiminde olması nedeniyle çevresinde önemli bir çekim merkezi konumundadır. Akhisar ilçesi de diğer süper ilçeler gibi hem tarım hem de sanayisinin gelişmiş olmasıyla dikkat çekmektedir. Akhisar ilçesi, özellikle sofralık zeytin ürününde Türkiye'nin 2/3'ünün ihtiyacını karşılamaktadır. 80 bin hektar gibi çok büyük tarım alanı kapasitesine sahiptir. 25 milyon zeytin ağacı ile de Türkiye'nin en büyük zeytinyağı üreticisi olan yerleşim yeri unvanına sahiptir. Organize sanayi bölgesindeki 68 firması ile yaklaşık 750 milyon Euro dış ticaret hacmine sahip bir ilçedir. Sosyoekonomik yapısı, tarım ve endüstri kapasitesi, stratejik konumuyla il olma potansiyeli taşıdığı değerlendirilebilir [8].

D. Alaşehir İlçesi

Alaşehir ilçesi yaklaşık 110 bin kişilik nüfusuyla Türkiye'nin önde gelen meyve üreticisi ve işleyicisi

olan yerlerden birisidir. Temel geçim kaynağı üzüm olup dünyaca ünlü sultaniye marka çekirdeksiz üzümüyle meşhurdur. Alaşehir gümrük müdürlüğü, 2005 yılında kurulmuş olup, ülkemizdeki tek ilçe gümrük kapısı özelliğini taşımaktadır. Bu gümrük bölgesinden 79 ülkeye yıllık yaklaşık 285 milyon dolarlık ihracat yapılmaktadır. Alaşehir jeotermal kaynaklar açısından da zengin olup bu kaynaklarla elektrik üretimi yapılmaktadır. Manisa il merkezine olan uzaklığı, tarımsal ve jeotermal kapasitesi gibi unsurlarla il olabileceği düşünülen ilçeler arasında yer almaktadır [8].

E. Salihli İlçesi

Salihli ilçesi, yaklaşık 165 bin kişilik nüfusu, ulaşımında önemli bir konumda olması, ekonomik gelişmişliği ve eğitilmiş insan kaynağıyla dikkat çeken ilçelerden birisidir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısı bakımından Manisa ilçeleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Süt, et tavukçuluğu, yumurta, hindi sayısı bakımından da Türkiye'nin önde gelen yerleşim yerleri arasındadır. 2022 yılında Salihli ilçesi yaklaşık 430 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Dünyada ilk madeni paranın basıldığı yer olarak bilinen Salihli, tarihi açıdan da önemli ve il potansiyeli taşıyan ilçeler arasındadır [8].

F. Turgutlu İlçesi

2023 yılı verilerine göre 175 bin kişilik nüfusuyla Turgutlu en kalabalık ilçeler arasında yer almaktadır. İlçede 400 ün üzerinde küçük ve orta ölçekli sanayi kuruluşu bulunmaktadır. Tarım, tarıma dayalı sanayi, makine, metal işleme ve toprak sanayisi Turgutlu ilçesinin önde gelen gelir ve istihdam kaynaklarıdır. Tarımsal ve endüstriyel potansiyeli, İzmir ve Manisa illerine yakın olan stratejik konumu itibarıyla önemli bir il adaylığı olduğu söylenebilecektir [8].

G. Bodrum İlçesi

Tarihi, kültürü ve coğrafyasıyla geçmişi 3 bin 500 yıl öteye giden Bodrum ilçesi, birçok medeniyete ev sahipliği yapan bir yerleşim birimidir. Ülkemizin en popüler turizm destinasyonlarının başında yer alan Bodrum'un yaz aylarındaki nüfusu 600 bin kişiye ulaşmaktadır. Ekonomisi çoğunlukla hizmet sektörüne ve turizme dayalı olan ilçenin ayrıca tarımsal anlamda kendine özgü ürünleri de bulunmaktadır. Nüfus ve sosyoekonomik gelişmişlik olarak Bodrum ilçesi her ne kadar il olma potansiyeli taşısa da bulunduğu hinterland

itibarıyla kendine yakın bir ilçe olmaması nedeniyle il olma konusunda dezavantajlı olduğu söylenebilir [8].

H. Fethiye İlçesi

Muğla il merkezine 135 km uzaklıkta bulunan Fethiye ilçesinin 2022 yılı verilerine göre yaklaşık nüfusu 180 bin kişidir. Fethiye, ürettiği katma değer, tarım, ticaret, sanayi, en fazla da turizm kapasitesi ile birçok ilden daha canlı bir ekonomiye sahiptir. Son yıllarda çok fazla göç alan Fethiye'nin nüfusu da buna bağlı olarak çok hızlı bir şekilde artmıştır. Eğitilmiş ve vasıflı insan kapasitesi, turizm, tarım, tarihi geçmişi, nüfusu, il merkezine olan uzaklığı ve çevresindeki ilçeler için de bir çekim merkezi olması dolayısıyla Fethiye'nin il olma potansiyeli taşıdığı söylenebilir [8].

I. Aliğa İlçesi

Kara, deniz ve demiryolu ulaşım ağlarının merkezinde yer alan Aliğa limanları, İzmir ve Manisa başta olmak üzere, Ege Bölgesi'nin dünya ticaretine açıldığı bir merkez haline gelmiştir. Yeni yapılan otoyol yatırımları ile Aliğa ilçesinin stratejik konumu daha da önem kazanmıştır. Aliğa 2023 yılı itibarıyla yaklaşık 105 bin kişilik bir nüfusa ulaşmıştır. Nüfusu, stratejik konumu, İzmir il merkezine olan uzaklığı, lojistik konusunda Ege Bölgesi'nin bir çıkış kapısı olması, sosyoekonomik gelişmişliği gibi faktörler dikkate alındığında Aliğa ilçesinin il olma potansiyeli taşıdığı söylenebilir [8].

J. Torbalı İlçesi

Ülkemizde sanayisi en güçlü ilçelerden birisi olan Torbalı ilçesi, özellikle vergi ve ihracat gelirleri açısından süper ilçe unvanını sonuna kadar hak ettiği söylenebilir. 60 farklı sektörde iş yapılan Torbalı ilçesinde, 1150 sanayi kuruluşunun yanında 3 bine yaklaşık ticarethane de faaliyet göstermektedir. Torbalı nüfusu bu yoğun istihdam imkanları sayesinde 200 bin kişinin üzerindedir. Torbalı güçlü sanayisinin yanında aynı zamanda 3 mevsim tarım yapılabilen yaklaşık 300 bin dönümlük ekilebilir alana sahiptir. Türkiye'nin kurutulmuş domates ihracatının 2/3'ünü tek başına Torbalı ilçesi karşılamaktadır. Torbalı ilçesi 2022 yılında 1 milyar 579 milyon dolarlık ihracat yapmıştır. Bu rakam ile ilçe tek başına 65 ilin ihracatını geride bırakmıştır. Gelişmiş sanayisi ve tarım sektörü, yoğun nüfusu ve istihdam imkanları, il merkezine uzaklığı, sosyoekonomik ve finansal

açısından gelişmişlik seviyesi gibi pek çok kriter açısından düşünüldüğünde Torbalı ilçesinin il olma potansiyelimin diğer adı geçen pek çok ilçeden fazla olduğu görülmektedir [8].

IV. TARTIŞMA

Ülkemizin kuruluşunun 100. Yılı olan içinde bulunduğumuz 2023 yılında 100 il, 1000 ilçe hedefi doğrultusunda, il olma potansiyeli taşıyan ilçelerin detaylı olarak analiz edilmesi, karar alıcıların daha sağlıklı ve objektif karar vermelerini sağlayacaktır. Literatürde ülkemizdeki iller arası finansal gelişmişlik çalışmalarının yetersiz olmasıyla birlikte, ilçeler için bu eksikliğin daha da yoğunlaştığı gözlenmektedir. Dolayısıyla ilçeler özelinde bu araştırmaya benzer ve ampirik nitelik taşıyan araştırmaların yerinde ve bilimsel temele dayalı kararlara yardımcı olması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

V. SONUÇLAR

Bir yerleşim yeri açısından finansal gelişmişlik kriterleri olarak; ekonomik aktivitelerinin çeşitliliği, finansal altyapısının sağlamlığı, teşvik edici bir yatırım ve girişimcilik ortamının varlığı, eğitim seviyesi ve nitelikli insan kaynağı mevcudiyeti, teknolojik altyapının düzeyi ve iş dünyası için iş dostu bir ortamın yerel yönetim tarafından sağlanabilmesi gibi kriterler ön plana çıkmaktadır [4]. İl olma potansiyeli taşıyan ilçelerin de bu sayılan finansal gelişmişlik kriterlerini karşılaması beklenebilecektir.

Ege Bölgesi'nde bulunan ve il olması beklenerek süper ilçe diye adlandırılan ilçelerin analiz edildiği araştırmamızda, ilçelerin büyük kısmının hem tarımsal hem de endüstriyel anlamda Türkiye ortalamasının üzerinde bir potansiyel taşıdığı gözlenmektedir. Bu ilçelerin hemen hepsinin nüfus yoğunlukları, il merkezine uzaklıkları, çevresindeki ilçelerle benzer bir sosyoekonomik yapı oluşturmaları, ülke ihracatına katkıları, eğitilmiş ve vasıflı insan kaynağına sahip olmaları, istihdam imkanları yaratması ve yerel karar alıcıların il olma yönündeki talepleri gibi faktörler düşünüldüğünde, il olma yönündeki beklentilerin merkezi karar alıcılar tarafından önemle değerlendirilmesi gereken bir konu olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın kısıtı sadece Ege Bölgesi'ndeki ilçelerin ele alınmasıdır. Bu çalışmayı daha da ileriye götürecek olan ve diğer bölgelerdeki süper ilçelerin de dikkate alınarak hazırlanacak olan ampirik araştırmalar

karar alıcıların kararlarının daha sağlam temellere oturmasını sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] S. Acar, D.Ş. Cinoğlu, T. Karagöz, G. Kaygısız, M.C. Meydan ve M. Işık, "SEGE-2022- İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması," *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını.*, vol. 8, Şubat 2022.
- [2] A. Ünsal, S.N. Sülkü, "Bölgeler Arası Gelişmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması: Türkiye Örneği," *Bilig.*, vol. 95, pp. 177–209, Güz. 2020.
- [3] H. Bakan, Analitik Hiyerarşi Yöntemiyle Üniversite Kurulması Uygun Olan İlçelerin Belirlenmesi, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, cilt 2, sayı 2, 43-66, Aralık 2013.
- [4] A. Saldanlı, M. Şeker, "Finansal Gelişim Endeksi: Türkiye'deki İllerin Finansal Gelişim Seviyelerinin Ölçülebilmesi İçin Bir Yaklaşım, MÖDAV, vol. 3, pp. 17-38, 2013.
- [5] D. Demir, Türkiye'deki İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri: İstatistiksel Bir Analiz (1990-2010), M. Eng. thesis, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, Türkiye, 2011.
- [6] H. Erol, S. Öznur, Nazilli'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı Ve İstihdamı, Nazilli Sempozyumu, 463-472, 2022.
- [7] www.naztic.org.tr/, Nazilli İlçe Tanıtım Broşürü, 08.10.2023.
- [8] www.ekonomim.com/, Türkiye'nin Süper İlçeleri, Bölge ekleri, 15.12.2023.